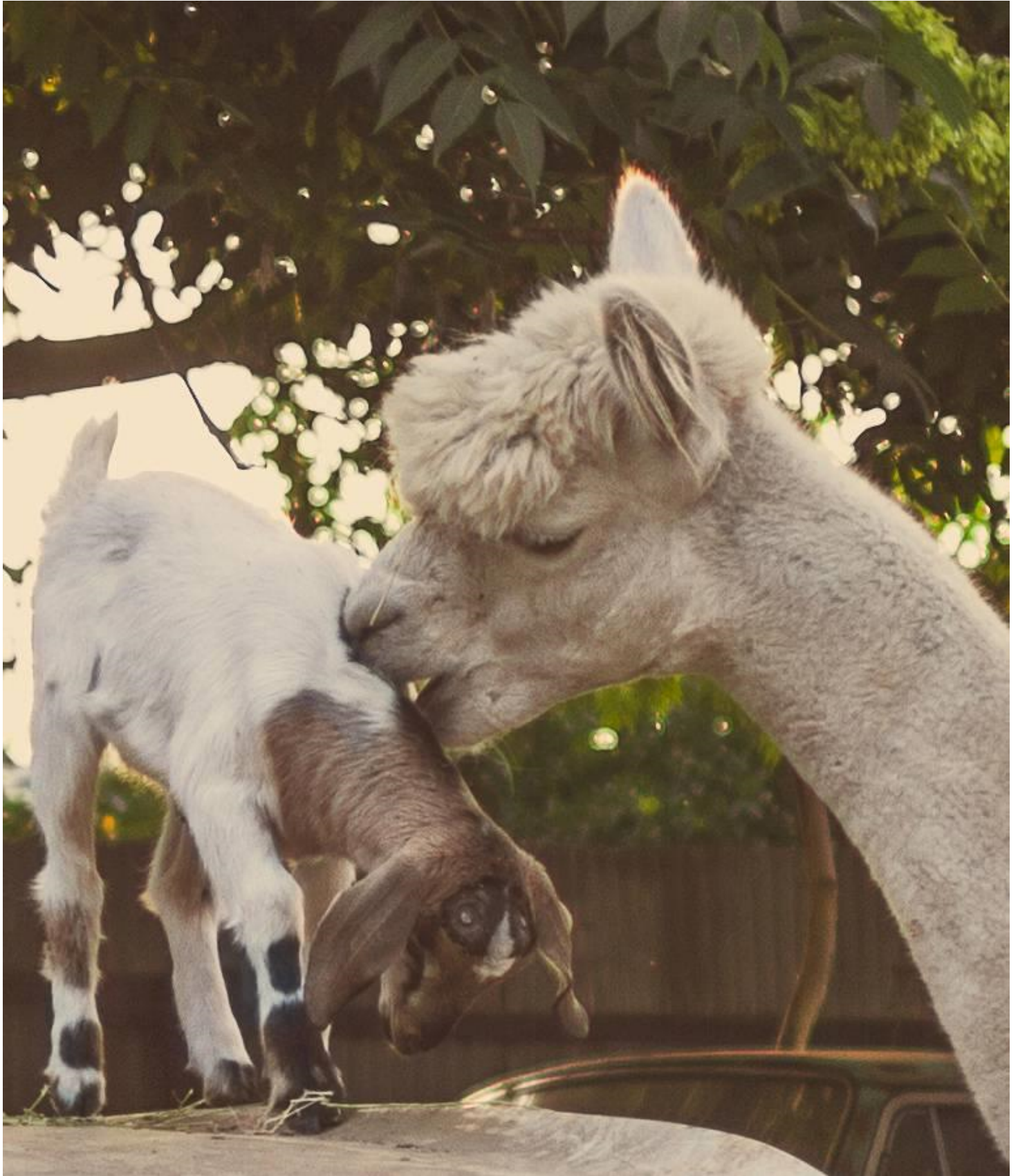

S.O.S.

Skriſter om Samtalegrammatik

Årgang 2, nr. 5

Når 'er' ikke er der

Mathias H. Kragelund

Skifter om Samtalegrammatik 2: 5

2015

ISSN 2445-7256

Skifter om Samtalegrammatik (SoS) er en serie arbejdspapirer om samtalegrammatik som udgives af forskergruppen *DanTIN* ("Danish talk-in-interaction"). *DanTIN* består af studerende og forskere fra og omkring Lingvistik på Aarhus Universitet. *DanTIN* bestyrer hjemmesiden *samtalegrammatik.dk*. Udgivelserne i *Skifter om Samtalegrammatik* er arbejdspapirer, studenteropgaver, rapporter og andet som beskriver og analyserer samtalegrammatiske fænomener.

Skifter om Samtalegrammatik er ikke fagfællebedømt, men en redaktionsgruppe under *DanTIN* har vurderet udgivelserne i SoS fortjener at komme til offentlighedens kendskab. I nogle tilfælde er der tale om ældre skrifter, som *DanTIN* har fået lov af forfatterne til at udgive. I andre tilfælde er skrifterne lavet til SoS. *Skifter om Samtalegrammatik* kan frit deles med angivelse af forfatter, årstal samt tidsskriftets navn og nummer.

DanTIN udgiver også fagfællebedømte artikler. Du kan se mere om vores udgivelser, projekter og resultater på *samtalegrammatik.dk*, og her kan du også se hvordan du kommer i kontakt med os.

Billedet til forsiden (*Alpaca Bites Kid Goat*) er taget af [TC Morgan](#) og beskåret af Nicholas Mikkelsen. [Nogle rettigheder forbeholdes.](#)

Redaktionsgruppen for dette nummer består af: Emilie Tholstrup.

Redaktionel kommentar

Når vi nedskriver, hvad folk siger i samtaler, kommer vi ofte ud for, at der ikke er noget 'er', der hvor der ville stå 'er' i skriftsproget. I stedet for skriftsprogets 'det er da noget pis', hører vi 'det da noget pis' [dedanɔ:ðp^hes]. I denne artikel undersøger Mathias H. Kragelund, hvornår 'er' er der, og hvornår det ikke er det eller blot forekommer som en forlængelse af det forudgående. Han finder, at der er en systematik i disse forekomster og foreslår, at man i stedet for, som man normalt gør, at snakke om 'kopula-drop' når 'er' ikke er der, kunne snakke om 'kopula-insertion' (indsættelse af et 'er') når 'er' er der.

Artiklen er oprindelig skrevet som en studenteropgave (i 2012), og den bliver nu tilgængelig for et større publikum. Der findes allerede et opslag om fænomenet kopuladrop på samtalegrammatik.dk (<http://samtalegrammatik.au.dk/opslag-enkelt-visning/artikel/kopuladrop/>), og Mathias Kragelund har tidligere publiceret en videnskabelig artikel sammen med Magnus Hamann og Nicholas Mikkelsen, som også diskuterer dette fænomen. Nu kan alle få adgang til den forskning, der ligger bag opslag og artikel.

REFERENCE

Hamann, Magnus Glenvad Tind, Mathias Høyer Kragelund & Nicholas Hedegaard Mikkelsen. 2012. Konversationsanalysen som værktøj til analyse af sproglig variation. I: Henrichsen, Peter Juel & Jan Heegård Petersen (red.): *Speech in Action: Proceedings of the 1st SJUSK Conference on Contemporary Speech Habits*. Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur. 219-241.

Når 'er' ikke er der - en morfologisk undersøgelse af et dansk talesprogsfænomen

af MATHIAS H. KRAGELUND

1. Introduktion

I denne artikel vil jeg undersøge fænomenet kopula-drop i dansk talesprog. Dette gør jeg ud fra den intuitive opfattelse, at udeladelsen af kopula-verbet 'er' forekommer på dansk, og at det sproglige nærmiljø, hvori det forekommer, ikke er tilfældigt.

Den indledende hypotese for min undersøgelse er, at kopula-drop forekommer i dansk talesprog efter subjektspronominerne 'det', 'du', 'jeg', 'vi', 'I', 'de', samt adverbierne 'så', 'nu' og 'der'. Derudover foreslår jeg, at der i det danske talesprog er en præference for udeladelsen af kopula, medmindre det besidder en specifik interaktionel funktion. På baggrund af denne præference for udeladelsen af kopula, foreslår jeg en ændring af betegnelsen fra kopula-drop til kopula-insertion, når fænomenet behandles i det danske talesprog.

Denne hypotese vil jeg søge be- eller afkræftet og løbende revidere gennem min undersøgelse. Inden da følger først et afsnit, hvori jeg redegør for mit metodiske udgangspunkt, begrebet kopula-drop, samt det empiriske grundlag for min undersøgelse.

2. Metode og data

I dette afsnit vil jeg redegøre for mit metodiske udgangspunkt og beskrive det datakorpus, som undersøgelsen bygger på.

2.1. Metodisk udgangspunkt

I Oxford Concise Dictionary of Linguistics beskrives kopula-verber som følgende: *"The verb 'be'... seen simply as a link or mark of relationship between one element and another"* (Matthews 2007: 82). Kopula-verber kan indeholde informationer om *tense*, *mood* og *aspect* (Dik 1997: 198), men dette er ikke tilfældet i denne undersøgelse, da fokus er på præsensformen 'er'. Kopula-verbet 'er' er her semantisk tomt.

Kopula-verber er forbindelsesverber, der knytter to eller flere elementer sammen (Matthews 2007: 82). Det kan eksempelvis være

"*Bjørnen er stor*", hvor 'er' knytter subjektet 'bjørnen' til adjektivprædikatet 'stor', men ikke indeholder yderligere informationer om hverken *tense*, *mood* eller *aspect*. Dette er tidligere beskrevet på en lang række andre sprog, blandt andre ungarsk (Kiefer 1968), russisk (Ferguson 1971), arabisk (Ibid.), en række kreol-sprog (Deuber 2009) og African American Vernacular English, AAVE (Labov 1969). Det er tydeligvis et område, der har været underlagt megen fokus gennem en årrække – bare ikke på dansk. Når det kommer til det danske talesprog, har fænomenet ikke tidligere været undersøgt, og dette vil jeg med denne undersøgelse gøre op med.

2.2. Kopula-drop på andre sprog

Beskrivelserne af kopula-drop på andre sprog viser, at distributionen er underlagt specifikke strukturelle regler. Dette ser vi for eksempel på ungarsk, hvor udeladelsen af kopula-verbet forekommer, når sætningens subjekt og tid er tredje person præsens, men ikke i de andre former (Kiefer 1968).

- (a) *Péter barna.*
Peter brown
'Peter is brown'
- (b) *Péter barna volt.*
Peter brown was
'Peter was brown'
- (c) *Péter barna lesz.*
Peter brown will-be
'Peter will be brown'

(Beskrevet i Kiefer 1968)

I det ovenstående eksempel (a) fremstår meningen med sætningen forståeligt på trods af det manglende kopula-verbum. I eksemplerne (b) og (c), derimod, er de respektive verber '*volt*' og '*lesz*' nødvendige for at kunne forstå sætningens mening. Dette skyldes, at der i eksempel (b) er tale om en tidligere tilstand, hvor Peter *var* brun og i eksempel (c) et fremtidsscenario, hvor Peter *bliver* brun. Den umarkerede form, som vi ser i eksempel (a), kan vi sprogbrugere afkode uden problemer, men når der, som i eksemplerne (b) og (c), henvises

til både fortid og fremtid, er en specifikation nødvendig.

Det ovenstående eksempel viser, at der er en underliggende struktur for, hvornår kopula-verbet kan udelades, uden at det skaber forståelsesmæssig forvirring på ungarsk. Det forekommer i den umarkerede præsensform, når subjektet er tredje person, hvilket foranlediger mig til at tro, at der i det danske talesprog ligeledes er nogle klare parametre for, hvornår kopula-verbet udelades. Samtidig virker det usandsynligt, at sætningens tempus og subjektets person alene er dikterende for, hvornår kopula udelades.

2.3. Overvejelser og forbehold ved brugen af betegnelsen 'kopula-drop'

Det er værd at bemærke, at der i betegnelsen kopula-drop ligger en implicit forståelse af, at noget normalt tilstedeværende udelades; at noget *droppes*. Denne erkendelse er vigtig, idet den både udtrykker et rent teoretisk og metodisk standpunkt. Selvom denne undersøgelse beskæftiger sig med talesproget og talesprogsdata, er den samtidig kraftigt influeret af skriftsproget på flere niveauer. For det første er meget af den brugte litteratur underlagt det, som Per Linell kalder "*the written language bias in linguistics*" (Linell 2005). Linell beskriver, hvordan en stor del af sprogforskningen har en præference for automatisk at benytte skriftsproget som empirisk grundlag (Ibid.) Dermed tildeles talesproget en mindre vigtig position end skriftsproget. For det andet tager min egen tilgang til data udgangspunkt i skriftsprogsgrammatikken. Dette punkt vil jeg behandle igen i afsnit 3.1.

2.4. Datakorpus

Til min undersøgelse benytter jeg mig af autentisk talesprogsdata fra SamtaleBanken (Talkbank.org 2011). Optagelserne er alle af naturligt forekomne samtaler, som er blevet optaget med samtaleparternes accept. At det er autentisk talesprogsdata har betydning, da formålet med min undersøgelse er at finde ud af, hvordan fænomenet kopula-drop forekommer i naturlige samtaler og ikke i en opstillet, eksperimental situation. Der er ikke tale om konstruerede omgivelser, men om optagelser foretaget i omgivelser, hvori aktørerne har fundet sig naturligt til rette. Blandt samtalerne finder vi for eksempel en samtale fra et bofællesskab. Heri optræder tre aktører, som optages, idet de forbereder aftensmad til resten af fællesskabet. Det er ingen konstrueret situation, da dette er en tilbagevendende begivenhed,

og samtalen kan derfor betegnes som værende autentisk.

Min undersøgelse bygger på 11 forskellige samtaler (Cyn4, Festtale, Anne_og_Beate, Samfundskrise, Madlavning, Bilen, Middagsaftale, Netto, Nike, Trappen og Briller), der tilsammen udgør 58 minutters tale. I optagelserne optræder 12 forskellige talere, som alle er anonymiserede. På trods af anonymiseringen er det dog i store træk muligt at identificere, hvor talerne rent geografisk kommer fra, ud fra deres udtale. Der er dog ikke tale om deciderede dialekter, da variationen er minimal. På samme vis er det også muligt at udlede deres omtrentlige alder. Den aldersmæssige spredning er vel fordelt blandt både unge og gamle. Der optræder samlet set tre unge piger i alderen 20-25 år, tre mænd i alderen 40-55 år, fire kvinder i alderen 40-55 år, og to ældre kvinder i alderen 55+. Kønsfordelingen er noget ulige og det kvindelige køn optræder som det mest dominerende. Dette illustreres yderligere i nedenstående Figur 1.

<i>Data</i>	<i>Mand</i>	<i>Kvinde</i>
Cyn4		II
Sam1/Festtale	I	
Sam2/Anne_og_Beate		II
Sam2/Samfundskrise		II
Sam3/Madlavning	II	I
Telefon		II
<i>I alt</i>	3	9

Fig. 1. Informanternes kønsfordeling

Først og fremmest skal der knyttes to metodiske kommentarer til ovenstående Figur 1. For det første er den øverste samtale i oversigten, 'Cyn4', ikke at finde på SamtaleBank, da denne ikke er offentligt tilgængelig. Den udleveres ved underskrivelse af en særlig fortrolighedserklæring, og jeg er i besiddelse af både lydfil og transskription. For det andet er benævnelsen 'Telefon' en paraplybenævnelse, der dækker over seks forskellige samtaler (Bilen, Briller, Middagsaftale, Netto, Nike og Trappen), hvor aktørerne, en mor og datter, går igen. De figurerer selvfølgelig blot én gang i optællingen.

Det fremgår tydeligt, at det kvindelige køn optræder oftere i data

end det mandlige, men at denne overrepræsentation af kvindelige aktører skulle yde en indflydelse på brugen af kopula-verber, har jeg ikke fundet litteratur, der støtter. Dermed burde det ikke have indflydelse på min analyse og mine resultater. Det er dog bestemt et punkt, der kunne undersøges nærmere.

Mine data danner ikke et repræsentativt billede af det danske talesprog. Man kan kalde det sociolingvistisk naivt, idet det blot er en tilfældig samling af tilgængeligt materiale. Dette ser jeg dog ikke som nogen hindring for undersøgelsen, idet jeg ikke søger at forklare eller kortlægge et sprogligt fænomen og hævde dets almengyldighed overalt i landet, men udelukkende beskriver og analyserer det i det indsamlede data, og konkluderer, at hvis det forekommer i data, så forekommer det nok ligeledes andre steder.

3. Analyse

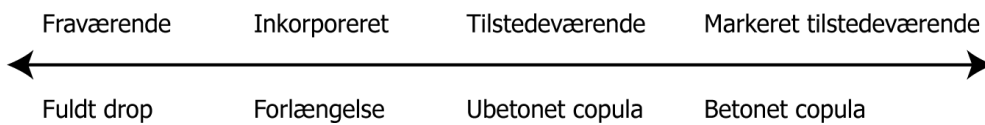
I det følgende afsnit vil jeg indledningsvis redegøre for mine overvejelser og fremgangsmåde ved analysen. Derefter følger en gennemgang af min distributionsanalyse samt en kort beskrivelse af de forskellige varianter af kopula/kopula-drop, som jeg har identificeret i data.

3.1. Indledende distributionsanalyse

Med baggrund i Ferdinand Saussures idé om det sproglige tegn som værende karakteriseret af dets kontraster til andre sproglige tegn (Holdcroft 1991: 49) finder jeg det nødvendigt ikke blot at identificere de tilfælde, hvor kopula-verbet er fraværende, men ligeledes at undersøge de tilfælde, hvor kopula er til stede. Ved identificeringen af kopula-drop i samtalerne har jeg set transskriptionerne igennem, men primært lyttet til samtalerne. Dette har jeg gjort ud fra den betragtning, at når kopula-drop ikke tidligere har været undersøgt, har tilstedeværelsen, eller manglen på samme, ikke været underlagt synderlig grundighed i transskriberinger.

Som udgangspunkt observerede jeg alle de steder, hvor 'er' forekom i data efter de udvalgte subjektspronominer og adverbier. Dernæst gennemgik jeg atter data, men med skriftsprogsgrammatikken in mente og fandt alle de steder, hvor kopula-verbet burde være, men ikke var det – dvs. steder, hvor der forekom kopula-drop. Sammenlagt observerede jeg 180 steder, hvor der var og burde være kopula (jf. tabellen i figur 3). Det blev dog hurtigt klart, at inddelingen i

kopula vs. kopula-drop er for primitiv, da 'er' optræder i både en ubetonet og en betonet eller emfatisk form. Yderligere forekommer der ligeledes en mildere variant af kopula-droppet, hvor kopula ikke er fuldstændig fraværende. Her er det inkorporeret i det foregående ord, hvilket resulterer i en forlængelse af vokallyden. Derfor kalder jeg denne kategori 'forlængelse'. Hvor der før var tale om en 'enten/eller'-opdeling, er der nu tale om et tilstedeværelseskontinuum. I den ene ende af dette kontinuum, til venstre i nedenstående figur, er kopula fuldstændig fraværende. Én plads til højre er kopula inkorporeret i det foregående, men fraværende som selvstændig enhed. Endnu en plads længere til højre finder vi det ubetonede kopula og længst til højre, det betonedede eller emfatiske kopula.

Figur 2. Tilstedeværelses-kontinuum

De fire forskellige varianter af tilstedeværelse vil blive eksemplificeret i de kommende fire afsnit.

3.2. Ubetonet kopula

Den første tilstedeværelsesform er ubetonet kopula. Dette er den eneste variant, der eksisterer, hvis man konsulterer skriftsprogsgrammatikken, og dermed kunne man fejlagtigt foranlediges til at tro, at denne form er den hyppigste.

Ubetonet 'er'

(1) [Cyn4: 127-131]

- 127 P: ogøh*e så får vi sa:gsbehandler og .hhh
 128 (0.2)
 129 P: ↑hva' vi har↑ fundet ud ↓af
 130 P: (0.4)
 131 → P: *og* det det er ikk' sjovt

I linje 131 findes et ubetonet kopula-verbum 'er'. P beskriver en situation, hvor en sagsbehandler bliver involveret. Denne situation hen-

vises til med den anaforiske referent "det", der beskrives med det efterfølgende adjektivprædikat "ikk' sjovt". Her bibringer kopula-verbet ikke yderligere informationer omhandlende ligestillingen og fungerer derfor udelukkende som et link mellem de to komponenter.

3.3. *Betonet kopula*

Den næste variant er det betonedede, eller emfatiske, kopula.

Betonet 'er'

(2) [Cyn4: 69-71]

- 1 K: de:t jo på en måde er det lidt u-
2 K: lidt urimeligt ikk'=
3 → P: =>jamen det er det,

Som med det ovenstående ubetonede kopula, er der her tale om en ligestillende sætning, hvor den første anaforiske referent "det" henviser til det emne, der diskuteres; Udlændingestyrelsens sagsbehandling, og den anden anaforiske referent, det andet 'det', henviser til adjektivprædikatet fra foregående linje, "urimeligt". Ved første øjekast synes denne ytring at være meget lig eksemplet på ubetonet kopula, men ved gennemlytningen høres det, at der lægges et tydeligt tryk på kopula-verbet i linje 3. Dette tryk er efter *Conversational Analysis* (CA)-konventioner transskriberet ved understregningen af 'e' (Jefferson 2004). Hvis man analyserer sætningen ud fra CA bliver det meget tydeligt, at dette kopula-verbum er mere end bare en forbindelse mellem de to referenter. Det har en specifik, interaktionel funktion.

I linje 3 kommer P med den bekræftende ytring "jamen det er det,". Med sin ytring i linje 3 erklærer P sig enig i Ks vurdering, og gennem det betonedede 'er' hævder P samtidig epistemisk autoritet over det vurderede. P har også kendskab til det vurderede og er berettiget til at udtale sig om det på lige fod med K, der fremsagde den indledende vurdering. Der er her tale om det, Tanya Stivers kalder *modified repeat* (Stivers 2005: 131). Et *modified repeat* beskrives af Stivers som "a speaker repeating an assertion previously made by another speaker in modified form with stress on the kopula/auxiliary." (Stivers 2005: 131). Formålet med at lave sådan en modifieret gentagelse er at underminere den første talers indledende, epistemiske

Her synes forlængelsen at give udtryk for en tøven i formuleringen og kan derfor siges at have en funktion, som ikke er relateret til kopula-verbet.

3.5. Fuldt drop

Den sidste variant er det fulde kopula-drop, hvor kopula er fuldstændigt fraværende.

Fuldt drop:

(4) [Bilen: 318-323]

- 1 A: det e:::r øh nærmest katastrofalt
2 det jo ikk ligefrem kampe vi venter å
3 B: ne:::j→
4 (0.5)
5 → B: a::h det da noget pis↘
6 A: ja:↘

Den anaforiske referent i linje 5, "det", henviser her til et problem, der forhindrer afviklingen af en række håndboldkampe. I linje 3 kvitterer B for As fortælling med ytringen "ne:::j". Denne kvittering opfølges i linje 5 med uddybningen "a::h det da noget pis↘". Her udelades 'er', og der forekommer samtidig ingen forlængelse. Der er dermed tale om et fuldt kopula-drop.

Hvordan distributionen af de fire forskellige tilstedeværelsesformer er i data fremgår af nedenstående tabel.

Forekommer efter:	Fuldt drop (ingen forlængelse)	Forlængelse	Ubetonet 'er'	Betonet 'er'
<i>det</i> (er)	34	50	22	20
<i>der</i> (er)	6	9	7	
<i>jeg</i> (er)		1	4	1
<i>så</i> (er)	5	1	5	2
<i>vi</i> (er)		2	5	
<i>de</i> (er)	1	1	1	
<i>du</i> (er)				
<i>nu</i> (er)				2
<i>I</i> (er)			1	
<i>I alt</i>	46	64	45	25
	110		70	
	180			

Figur 3. Distribution af kopula og kopula-drop i data

Som det illustreres af ovenstående tabel, Figur 3, observerede jeg 45 tilfælde af ubetonet 'er', 25 tilfælde af betonet, 64 tilfælde af forlængelse, og 46 tilfælde af totalt drop. I alt er der 110 tilfælde af de to former for drop og 70 tilfælde af tilstedeværende kopula.

Denne distribution viser som forventet, at kopula-drop forekommer og i et sådan omfang, at det ikke blot er et spørgsmål om afvigende forekomster, men at der er tale om et reelt fænomen. Et fænomen, der i data forekommer oftere end det normalt udtalte kopula. Der synes i data at være en præference for den umarkerede form, kopula-drop, frem for den markerede form, det udtalte kopula. Dette giver anledning til at undersøge, om det reelt set er udeladelsen af kopula, der er normen, og det betonedede kopula, der er fænomenet. Yderligere viser det også, at der er en klar overvægt af forekomster efter subjektspronomet 'det'. I alt er der tale om 136 tilfælde af de fire kategorier, der efterfølger 'det'. Til sammenligning er der kun 22 forekomster efter 'der', seks forekomster efter 'jeg', 13 efter 'så', syv efter 'vi', tre efter 'de', to efter 'nu', og én forekomst efter 'I'.

Denne overrepræsentation af forekomster efter 'det' skyldes sandsynligvis, at 'det' er blandt de hyppigst benyttede ord på dansk (Sproget.dk 2011), og dermed er denne fordeling ikke noget enestående i forbindelse med kopula-verber.

Med baggrund i denne overrepræsentation vælger jeg at indsnævre mit analytiske fokus til de forekomster, der optræder efter subjektspronominet 'det'. De resterende forekomster forkastes ikke fuldkomment, men vil herefter blive benyttet som sekundærdata og ikke være direkte analytisk fokus. Som sekundærdata vil de blive brugt som kontrolldata med formålet at undersøge, hvorvidt de resultater, jeg finder i relation til 'det', også gør sig gældende i et bredere perspektiv.

Efter denne indsnævring ser de aktuelle tal således ud:

Forekommer efter:	Fuldt drop (ingen forlængelse)	Forlængelse	Ubetonet 'er'	Betonet 'er'
<i>det</i> (er)	34	50	22	20

Figur 4.

Dette betyder yderligere, at en revidering af hypotesen er påkrævet. Den indledende hypotese lød: Kopula-drop forekommer i dansk talesprog efter subjektspronominerne 'det', 'du', 'jeg', 'vi', 'I', 'de', samt adverbierne 'så', 'nu' og 'der'. Den reviderede hypotese (b) lyder: Kopula-drop forekommer oftere end udtalt kopula efter subjektspronominet 'det' i dansk talesprog. Dette giver anledning til at postulere, at der må ligge nogle strukturelle mønstre bag, hvornår kopula-verbet 'er' udtales, og hvornår det kan udelades.

Jeg vil i det følgende afsnit undersøge, hvilke sproglige omgivelser de fire kategorier optræder i, og hvor det er muligt, med hvilken funktion.

4. Næranalyse i relation til Charles Fergusons parametre for tilladelsen af kopula-drop

I dette afsnit vil jeg først redegøre for brugen af Charles Fergusons parametre for, hvornår kopula-drop hyppigst optræder. Derefter vil jeg sammenholde min næranalyse af det sproglige miljø, som kopula-drop forekommer i. Charles Ferguson har opstillet en række parametre for, hvornår han mener, at kopula-verbet oftest kan udelades ved det, som han kalder *"equational clauses of the type X is Y"* (Ferguson 1971: 141). Dette er sætninger som det tidligere eksempel

"Bjørnen er stor". Ifølge Ferguson udelades kopula-verbet oftest:

- når ytringen er ikke-emfatisk
- når subjektet er tredje person
- når det efterfølgende er et adjektivprædikat

(egen oversættelse efter Ferguson 1971: 147)

Det skal her nævnes, at de ovenstående parametre blev udarbejdet som en del af en indledende rammesætning for en undersøgelse, og derfor ikke er endegyldige kriterier (Ferguson 1971: 147). Med dette in mente har jeg udvalgt og adopteret de følgende parametre, som jeg vil sammenholde med mit data:

- a) når ytringen er ikke-emfatisk
- b) når subjektet er i tredje person
- c) når det efterfølgende er et adjektivprædikat.

Denne selektion er lavet dels ud fra den betragtning, at denne undersøgelses omfang ikke er tilstrækkeligt stort til at kunne inddrage alle parametrene, og dels ud fra den betragtning at disse kategorier er de mest håndgribelige i forhold til mit datas karakter. Dertil kommer, at samtlige dataeksempler, som jeg har indsamlet med enten tilstedeværende eller fraværende 'er', i sagens natur kun optræder i præsens.

Det er yderligere værd at pointere, at de ovenstående parametre blev skabt på baggrund af en undersøgelse, der fokuserede på *baby talk*, *foreigner talk* og pidgin-sprog (Ferguson 1971: 143). Der er dermed umiddelbart tale om en indsnævring af applikationen af resultaterne, men *baby talk*, *foreigner talk* og pidgin-sprog hører alle sammen under klassifikationen *simplified speech* (Ferguson 1971: 143). Jeg argumenterer for, at dagligdags talesprog på samme vis kan siges at være en afart af *simplified speech*.

Talesproget er, om noget, præget af behovet for klar, simpel kommunikation. Med udgangspunkt i Paul Grices talehandlingsmaksimer og *cooperative principle* (Grice 1975) kan talesproget på simplificeret vis siges at tilstræbe nogle af de samme mål som *simplified speech*. Grices har etableret fire maksimer, hvoraf det især er dennes *maxim of quantity* og *maxim of manner*, der danner grundlaget for, at

talesproget kan klassificeres som *simplified speech*. Den første maksime, *maxim of quantity*, beskriver, hvordan en ytring optimalt set skal være tilstrækkelig informativ i den pågældende situation, hvori den ytres, men uden overflødig information (Grice 1975: 26). Den anden maksime, *maxim of manner*, beskriver, hvordan en ytring skal være klar, forståelig og undgå tvetydigheder (Grice 1975: 27).

Kort sagt, en ytring skal kun indeholde information, der er relevant i den pågældende kontekst, og informationerne skal være tydelige og letforståelige. Dette stemmer overens med karakteristika af Fergusons *simplified speech*, hvor kommunikationen ligeledes søges at gøres enkel og forståelig. Begge dele fjerner overflødig information og forståeligheden prioriteres højere end brugen af fremmedord og komplekse sætningskonstruktioner. Derfor synes det relevant at bruge Fergusons parametre som udgangspunkt for en næranalyse af det sproglige miljø, hvori kopula-drop forekommer.

Den første parameter, jeg har undersøgt i data, er a) *når ytringen er ikke-emfatisk*. På baggrund af den tidligere beskrivelse af betonet kopula, under afsnit 3.3., er det åbenlyst, at kopula ikke kan være både emfatisk og fraværende på samme tid. Man kan ikke lægge tryk på noget, der ikke udtales. Omvendt kan kilden til det emfatiske også betragtes som værende hele sætningen og ikke blot et emfatisk kopula. I så fald er der ti eksempler på dette ud af de 84 tilfælde af kopula-drop og forlængelse. Det er sætninger som det følgende eksempel, ytret af K, fra datadelen Cyn4: "ja: og de:t meget meget uheldigt altså" (Cyn4: 25). Eller det lignende eksempel fra datadelen Bilen, hvor MOR ytrer: "a::h det da noget pis↘" (Bilen: 322). Der er her tale om emfatiske ytringer, idet sætningens budskab underlægges tryk, men dette foregår uafhængigt af det manglende kopula-verbum. At eksemplet fra Cyn4 er emfatisk skyldes reduplikationen af "meget", der dermed bliver forstærkende og understreger budskabet. Eksemplet fra Bilen fremstår emfatisk grundet brugen af det værdiladede ord "pis↘" i stedet for et mere neutralt ladet ord som "dårligt". Samtidig er intonationen faldende gennem ytringen, hvilket tilføjer en næsten opgivende tone til det ytrede.

Denne slags emfatiske ytringer er der, som nævnt, ti af i data, mens der åbenlyst ingen tilfælde af emfatisk kopula er. Hvor stor en værdi disse resultater skal tillægges afhænger tolkningen af Fergusons formulering. Ferguson formulerer det på følgende måde: "... the

copula is more likely to be omitted under each of the following conditions than otherwise...non-emphatic" Ferguson 1971: 147.

Om "*conditions*" henviser til selve kopula eller hele sætningskonstruktionen er ikke helt tydeligt. Det er dog tydeligt, at ti eksempler ud af 84 ikke er nogen markant afvigelse, idet Fergusons formulering gør brug af styrkemarkøren "*is more likely to be*", hvormed han ned-sætter udsagnets styrke og åbner op for afvigelser. På baggrund af dette synes det klart, at de observerede drop og forlængelser i data følger Fergusons første parameter.

Det næste parameter er b) *når subjektet er i tredje person*. Her ind-drager jeg det sekundære data, da alle eksemplerne efter 'det' selv-følgelig er med subjekt i tredje person. Dermed er det ikke længere blot tilfælde efter subjektspronomet 'det', men efter alle de oprin-deligt udvalgte ord. Ud af de 110 tilfælde af kopula-drop og forlæn-gelse, som jeg observerede i data, forekom 86 af tilfældene i ytrin-ger med subjekt i tredje person. Et eksempel på dette er i datadelen Trappen, hvor BO ytrer følgende "det bare så grimt det her tæppe→" (Trappen: 84).

Her finder vi subjektet i form af den første kataforiske referent "det" i begyndelsen af ytringen, der henviser til "tæppet" i slutningen af ytringen. Samtidig forekom der 24 tilfælde af drop og forlængelse efter andet end tredje person. Et eksempel på dette findes i datade-len Bilen, hvor følgende ytring fremsættes af BO: "je::g hjemme↘" (Bilen: 174). Her er subjektet i første person.

Omregnet i procent forekommer 78 % af alle drop og forlængelse i konstruktioner, hvor subjekt er tredje person, hvorimod 22 % fore-kommer ved første og anden person. Igen er Fergusons hypotese ikke absolut, idet den giver plads til afvigelser og indikerer en præfe-rence frem for at diktere en regel. I data synes der altså at være en klar præference for drop i konstruktioner med tredje person subjekt, og dermed en overensstemmelse med Fergusons andet parameter.

Det tredje og sidste af Fergusons parametre, jeg har udvalgt er c) *når det efterfølgende er et adjektivprædikat*. Distributionen af drop i data i henholdsvis adjektiv-, nominal-, og lokativkonstruktioner frem-går af nedenstående tabel.

	Adj.	Nom.	Lok.	I alt
Antal drop	54	29	1	84
Procent	64 %	35 %	1 %	100 %

Figur 5. Distribution af drop efter konstruktionstype.

Som ved de tidligere parametre synes Fergusons udsagn også her at finde sin validitet, idet kopula-drop optræder hyppigst i adjektivkonstruktioner. Som med de tidligere parametre er det ikke en absolut regel, men en tendens eller et mønster der viser en præference.

Dermed har jeg fundet, at alle de tre parametre, Ferguson har opstillet, passer med det indsamlede data og distributionen af kopula-drop. Parametrene er en umiddelbar indikator for, hvor og hvornår kopula-drop hyppigst forekommer, men det er ikke en endegyldig regel. Det er ikke en tjekliste, hvor alle parametre skal være opfyldt, før et drop er tilladt. Droppet forekommer i mange forskellige konstruktioner, og det forekommer oftere end udtalt kopula -i det mindste i det analyserede data.

5. Diskussion

Ferguson argumenterer for, at hvis sprogbrugere stilles med valget mellem en markeret og en umarkeret form, vil der være en universel præference for at vælge den umarkerede form (Ferguson 1971: 146). Han beskriver yderligere, hvordan sprogbrugere generelt set vurderer tilstedeværelsen af kopula som markeret, og udeladelsen som umarkeret (ibid.). Dermed er der en præference for at droppe kopula, hvis konteksten tillader det. Dette ses tydeligt i data, hvor kopula udelades i over halvdelen af forekomsterne. Det kunne give anledning til en revidering af udgangspunktet, hvor grundantagelsen ikke er, at kopula skal være der, men rettere at kopula er fraværende. Her kommer Linells *written language bias* igen ind i billedet. Hvis udgangspunktet ikke var skriftsproget, men snarere talesproget, ville det ikke betragtes, som om noget mangler i forhold til skriftsproget.

På baggrund af dette ville kopula-insertion i højere grad være en passende betegnelse.

6. Konklusion

I min analyse har jeg først konstateret, at kopula-drop forekommer på dansk. Det blev dog klart, at en inddeling i *fuldt drop* og *forlængelse* var nødvendig, og ligeledes at en inddeling mellem betonet og ubetonet kopula var påkrævet. Tilsammen optræder disse fire varianter på hver deres plads i det etablerede tilstedeværelses kontinuum. Inddelingerne er udtryk for forskellige sproglige funktioner og forskellige distributionsmønstre.

Jeg måtte ydermere revidere min hypotese ud fra den erkendelse, at det indsamlede data på nuværende tidspunkt ikke er omfattende nok til at behandle andre subjektspronominer end 'det'. Min hypotese blev bekræftet, men dets scope blev samtidig indskrænket fra at dække en lang række subjektspronominer og adverbier til udelukkende at dække ét; 'det'.

Ved brugen af CAs tilgang til analyse af samtaledata identificerede jeg forekomsten af betonet, eller emfatisk, kopula som funktionelt betinget. Denne konklusion kom jeg frem til, da tilfældene af betonet kopula alle besad specifikke interaktionelle funktioner og ikke blot optrådte som forbindelsesverber. Når talere har valget mellem en markeret og en umarkeret form vil valget hyppigst falde på den umarkerede form. Denne præference for brugen af den umarkerede form, kopula-drop, frem for den markerede, udtalt kopula, var tydelig i data. Her identificerede jeg kopula-drop i begge dets varianter som optrædende hyppigere end det udtalte kopula, både betonet og ubetonet.

Samtidig fandt jeg, at Fergusons parametre for, hvornår kopula-drop hyppigst forekommer, stemte overens med mit data, men at disse parametre udelukkende giver indblik i, hvor og hvornår kopula-drop hyppigst forekommer. Der er stadig mange afvigelser fra de præferencer, som parametrene foreskriver. Dermed synes fænomenet langt fra at være fuldstændig afdækket, og yderligere undersøgelser er oplagte.

Slutteligt foreslog jeg en revidering af begrebet kopula-drop, så det ikke tager udgangspunkt i skriftsproget, men i stedet i det talte sprog. Kopula-insertion synes at være en mere passende betegnelse, da det ikke handler om, hvornår 'er' ikke er der, men om hvornår 'er' er der.

Referencer

Deuber, Dagmar. 2009. "The English we speaking. Morphological and syntactic variation in educated Jamaican speech" *Journal of Pidgin and Creole Languages* 24: 1.

Dik, Simon C., 1997. *The Theory of Functional Grammar* (vol 1). Berlin and New York: Mouton de Gruyter.

Ferguson, Charles. 1971. "Absence of kopula and the notion of simplicity: a study of normal speech, baby talk, foreigner talk, and pidgins", in Dell Hymes (ed.), *Pidginization and Creolization of Languages*: 141-150. London: Cambridge University Press.

Grice, Paul. 1975. "Logic and conversation". In *Syntax and Semantics, 3: Speech acts*, Cole, P. & Morgan, J. (eds). New York: Academic Press. Reprinted in *Studies in the Way of Words*, ed. Grice, P., pp. 22-40. Cambridge, MA: Harvard University Press (1989)

Holdcroft, David. 1991. *Saussure: signs, system and arbitrariness*. Cambridge: Cambridge University Press.

Jefferson, Gail (2004) Glossary of transcript symbols with an introduction. In G. H. Lerner (Ed.) *Conversation Analysis: Studies from the first generation* (pp. 13-23). Philadelphia: John Benjamins.

Kiefer, Ferenc. 1968. "A transformational approach to the verb *van* 'to be' in Hungarian", in: J.W.M. Verhaar (ed.), *The verb 'be' and its synonyms*, vol. 3, 53-85. Dordrecht: Reidel.

Labov, William. 1969. "Contraction, Deletion, and Inherent Variability of the English Kopula". In *Language*, vol. 12, no. 4, pp. 715-762.

Linell, Per. 2005. *The Written Language Bias in Linguistics. Its nature, origin and transformations*. New York: Routledge

Matthews, P. H. 2007. *Oxford Concise Dictionary of Linguistics*. Oxford: Oxford University Press.

SamtaleBank. 2011.

<http://talkbank.org/browser/index.php?url=SamtaleBank/>

Sidst besøgt d. 4/12 2011.

Sproget.dk. 2011. <http://sproget.dk/sprogtemaer/ord-og-bogstaver/hvad-er-de-mest-almindelige-ord-pa-dansk>. Sidst besøgt d. 20/12 2011.

Stivers, Tanya. 2005. Modified Repeats: One Method for Asserting Primary Rights From Second Position. In *Research on Language and Social Interaction*, 38 (2), pp. 131-158.